

Z kraju i z zagranicy

Materiał opracowany na podstawie informacji dostępnych na stronach internetowych Sejmu RP, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Parlamentu Europejskiego.

1. Z kraju

1.1. Waloryzacja i wzrost minimalnych emerytur

Zgodnie z projektem ustawy budżetowej wskaźnik waloryzacji rent i emerytur miał w 2017 r. wynieść 100,73%. Ostatecznie jednak, zgodnie z danymi ogłoszonymi przez GUS, do ustalenia wskaźnika przyjęto średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych emerytów i rencistów w 2016 r. określony na poziomie 99,6%. W związku z tym, że wzrost przeciętnego wynagrodzenia w 2016 r. był wyższy w stosunku do roku 2015 i wyniósł 4,2%, wskaźnik waloryzacji rent i emerytur wyniósł 100,44%. Na podstawie nowelizacji ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych świadczenia emerytalno-rentowe (z określonym minimalnym stażem pracy) zostały podniesione nie mniej niż o kwotę 10 zł, a w przypadku rencisty z częściową niezdolnością od pracy – o 7,50 zł. Minimalna emerytura, renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy oraz renta rodzinna wzrosły do 1000 zł (z 882,56 zł). W ten sposób osiągnęły one poziom 50% minimalnego wynagrodzenia. Prawo do minimalnej emerytury uzyskali mężczyźni legitymujący się 25-letnim stażem pracy i kobiety ze stażem co najmniej 20-letnim. Gwarancją podwyżki (świadczenia minimalnego i o 10 zł) zostało objętych 5,2 mln osób, tj. aż o 3,1 mln osób więcej niż w roku poprzednim. Ponadto wzrosły minimalne renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy o 73,25 zł miesięcznie (tj. z 676,75 zł do 750 zł), renty socjalne – o 98,65 zł miesięcznie (tj. z 741,35 zł do 840 zł), a świadczenie przedemerytalne – do kwoty 1040 zł.

1.2. Legitymacja bez numeru świadczenia

Od 1 lutego ZUS wydaje nową legitymację emeryta-rencisty. Podobnie jak starsza wersja ma ona formę plastikowej karty (zbliżonej do karty bankomatowej). Nowością jest biało-zielona kolorystyka i symbol „LER” (legitymacja emeryta-rencisty) w języku Braille’a. Pole „numer świadczenia” zastąpiono „rodzajem świadczenia”, gdzie są odpowiednio wpisane: emerytura, emerytura pomostowa, renta, renta socjalna, nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. Poprzedni wzór (z elementami graficznym) obowiązywał od 2004 r. ZUS wydaje każdego roku blisko 400 tys. nowych legitymacji emeryta-rencisty potwierdzających pobieranie świadczenia z Zakładu.

1.3. Ułatwienia dla emerytów w rozliczaniu PIT

15 marca weszła w życie znowelizowana ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych, zgodnie z którą emeryci i renciści niekorzystający z żadnych odliczeń mogą w urzędzie skarbowym złożyć oświadczenie (w wersji papierowej lub elektronicznej), wskazując w nim organizację pożytku publicznego, której chcą przekazać 1% podatku.

To urząd skarbowy – na podstawie dostarczonych przez ZUS dokumentów – dokona rozliczeń. Dotychczas emeryci i renciści, aby przekazać 1% podatku, musieli sami wypełniać PIT-37 (na podstawie PIT-u otrzymanego z ZUS). Szacuje się, że osób, które skorzystają z ułatwień i będą chciały przekazać 1% na rzecz organizacji pożytku publicznego, jest ok. 11 mln. Oświadczenie można było składać do 30 kwietnia.

1.4. Sukces programu „Rodzina 500 plus”

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podsumowało działanie rządowego programu „Rodzina 500 plus” w 2016 r. Program ruszył 1 kwietnia 2016 r. Świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł miesięcznie otrzymują rodzice (bez względu na dochód) na drugie i każde kolejne dziecko do ukończenia przez nie 18 roku życia. W przypadku dochodu poniżej 800 zł netto na członka rodziny lub 1200 zł netto w przypadku wychowywania dziecka niepełnosprawnego świadczenie można otrzymać także na pierwsze lub jedyne dziecko. Do końca grudnia 2016 r. wsparciem zostało objętych 3,8 mln dzieci, tym samym do 2,78 mln rodzin trafiło ponad 17 mld zł. Stanowi to 55% wszystkich dzieci w wieku do 18 lat, z czego 40,6% świadczeń jest wypłacanych na pierwsze lub jedyne dziecko. Najwięcej dzieci korzystających z programu mieszka w mieście – 39%. Na wsi – 35,9%, a w gminach miejsko-wiejskich – 25,1%. Największa liczba dzieci skorzystała ze wsparcia na Mazowszu (551,4 tys.), następnie na Śląsku (prawie 381,5 tys.) i w Wielkopolsce (ponad 377,8 tys.). Co piąty wniosek został złożony przez internet, a największą popularnością forma ta cieszyła się wśród rodzin w województwach mazowieckim (27%), dolnośląskim i śląskim (po 24%) oraz pomorskim (22%). W 2016 r. tylko 0,03% spośród wszystkich wydanych decyzji dotyczyło zmiany formy wypłaty świadczenia wychowawczego z pieniężnej na rzeczową. W przypadku pieczy zastępczej dodatkowe wsparcie w wysokości 500 zł przysługuje niezależnie od dochodu na każde dziecko do ukończenia 18 roku życia umieszczone w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego. W 2016 r. w pieczy zastępczej z programu skorzystało 48,4 tys. dzieci. Do rodzin i opiekunów trafiło ponad 214 mln zł (w ramach dodatku wychowawczego i dodatku do zryczałtowanej kwoty).

1.5. Urlopy rodzicielskie coraz bardziej popularne

Jak podaje Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w 2016 r. z urlopów przeznaczonych dla rodziców skorzystało 669 tys. osób (w tym 161,3 tys. mężczyzn). Tylko w grudniu 2016 r. urlop rodzicielski wzięło ponad 163 tys. rodziców, tj. o ponad 28 tys. więcej osób niż w analogicznym okresie roku ubiegłego. Z urlopu ojcowskiego w okresie od stycznia do grudnia 2016 r. skorzystało 146,4 tys. ojców (z czego w grudniu 13,9 tys.). Od stycznia 2016 r. obowiązują 52 tygodnie urlopów: 20 tygodni macierzyńskiego i 32 tygodnie rodzicielskiego (w przypadku narodzin wieloraczków urlopy wynoszą odpowiednio: macierzyński – od 31 do 37 tygodni, rodzicielski – do 34 tygodni).

1.6. Wyróżnienie dla Prezes ZUS

W opublikowanym przez „Dziennik Gazetę Prawną” rankingu 50 najbardziej wpływowych prawników w Polsce prof. Gertruda Uścińska, prezes ZUS, znalazła się na 15. miejscu. Autorzy rankingu zaznaczają, że prof. Uścińska jest powszechnie uznawana za jedną z najlepszych specjalistek w dziedzinie prawa ubezpieczeń społecznych. Prof. Uścińska naukowo związana jest z Zakładem Zabezpieczenia Społecznego w Instytucie Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie m.in. organizowała międzynarodowe programy badawcze. Jest członkiem Komitetu Nauk o Pracy i Polityce Społecznej PAN oraz pracownikiem naukowym w IPiPS. Przez ostatnie lata sprawowała funkcję prodziekana ds. studenckich Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW. Od lutego 2016 r. pełni funkcję prezesa ZUS. W swojej codziennej pracy w ZUS z powodzeniem konkretyzuje zapisany w *Strategii ZUS na lata 2016–2010* cel sprawnej, przyjaznej i rzetelnej obsługi klientów realizowany zgodnie z zasadami racjonalnego i przejrzystego gospodarowania środkami finansowymi, co przekłada się na coraz większe zaufanie, jakim Polacy darzą ZUS (wg badań CBOS z września 2016 r. odnotowano wzrost zaufania o 20% większy niż w latach poprzednich i jest on najwyższy w historii). Warto podkreślić, że to z inicjatywy prof. Uścińskiej podpisano – w ramach edukacji społecznej – ponad 40 umów o współpracy ZUS z uczelniami wyższymi.

2. Z zagranicy – w parlamentach Europy

2.1. Austria: ochrona własnego rynku pracy i ograniczenia socjalne

Rząd kanclerza Christiana Kerna planuje wystąpienie do Komisji Europejskiej z propozycją wprowadzenia w prawie unijnym zmian umożliwiających ochronę austriackiego rynku pracy. Osoby z pozostałych krajów Unii mogłyby znaleźć zatrudnienie w Austrii dopiero w przypadku braku zainteresowania ofertami pracy przez obywateli tego kraju. Zdaniem związków zawodowych Austriacy nie mają szans na konkurencję z tańszymi pracownikami z krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Dyskusję wywołało wystąpienie w Radzie Narodowej przedstawicieli współrządzącej Austriackiej Partii Ludowej. Zaproponowali oni obniżenie zasiłków rodzinnych dla dzieci pracowników Unii Europejskiej, którzy świadczą pracę na terenie Austrii, jeśli dzieci zamieszkują w kraju rodzimym. Z kolei przedstawiciel chadeków wyszedł z inicjatywą, aby zatrudnieni w Austrii i pobierający tu świadczenia otrzymywali je w wysokości zasiłków, jakie przysługiwałyby im w kraju pochodzenia. Jako argument chadecy podali szacowane oszczędności z tego tytułu na poziomie 100 mln euro. Głównie chodzi

tu o ograniczenie wypłat świadczeń dla Polaków, Rumunów, Czechów, Słowaków i Węgrów. Nowelizacja nie obejmowałaby pracowników pochodzących z krajów starej Unii. Uwagi do zaproponowanych regulacji zgłosiła już Komisja Europejska, uznając propozycje za dyskryminujące obywateli Unii, a premier Węgier Viktor Orbán stwierdził, że propozycje są restrykcyjne. Kwestia ograniczenia zasiłków ma być jeszcze dyskutowana.

2.2. Czechy: zmiany w ubezpieczeniach zdrowotnych dla doktorantów i większe nakłady na służbę zdrowia

Rząd zaaprobował poselski projekt zakładający, że ubezpieczenie zdrowotne absolwentów wyższych uczelni, którzy kontynuują naukę na studiach doktoranckich, sfinansuje państwo. W czeskim systemie ubezpieczeniowym państwo płaci za ubezpieczenia zdrowotne dzieci i uczącej się młodzieży do wieku 26 lat, matek na urloпах wychowawczych, bezrobotnych i emerytów. Doktoranci w wieku powyżej 26 lat nie są objęci darmowym ubezpieczeniem. Sami opłacają składkę ubezpieczeniową z pobieranego stypendium, które wynosi 7,5 tys. koron miesięcznie. Pozostająca im kwota w wysokości 6015 koron jest – zdaniem inicjatorów projektu – bardzo niska. Minister edukacji nie tylko poparła poselską inicjatywę, lecz także zaakceptowała podniesienie stypendium doktoranckiego do wysokości 15 tys. koron. Parlament postanowił się zająć proponowanymi zmianami w trybie pilnym, po to by weszły w życie w roku akademickim 2017/2018.

Do Komisji Zdrowia po pierwszym czytaniu został skierowany projekt nowelizacji o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. Zakłada on, że w latach 2019–2020 nakłady na ten cel wzrosną o 3,5 mld koron rocznie z przeznaczeniem nie tylko na zakup nowoczesnych urządzeń medycznych i leków, lecz także po to, by zatrzymać przed wyjazdem do Niemiec pielęgniarki i lekarzy. Ma to ustabilizować sytuację w służbie zdrowia. Uznano również, że nakłady na służbę zdrowia powinny systematycznie wzrastać.

2.3. Litwa: 120 euro na dziecko

Do Sejmu wpłynęła propozycja wypłacania comiesięcznego świadczenia w wysokości 120 euro na drugie i każde kolejne dziecko w rodzinie. Pomysłodawcą są postowie Akcji Wyborczej Polaków na Litwie – Związku Chrześcijańskich Rodzin (AWPL-ZChR). Jej przewodniczący Waldemar Tomaszewski jako przykład przywołał realizowany w Polsce program „Rodzina 500 plus”, wskazując na jego pozytywne efekty (wg danych Banku Światowego oraz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej poziom ubóstwa w Polsce zmniejszył się o 48%, a ubóstwa wśród dzieci – o blisko 100%; liczba urodzeń w ciągu 9 miesięcy realizowania projektu wzrosła o 16 tys.). Inicjatorzy podkreślali,

że dzięki świadczeniu zmniejszyłby się poziom ubóstwa, poza tym byłoby realnym wsparciem i sygnałem dla rodzin wychowujących dzieci, że mogą zostać i żyć na Litwie. AWPL-ZChR szacuje, że realizacja świadczeń kosztowałaby budżet państwa ok. 250–300 mln euro rocznie. Aby pozyskać pieniądze, można by opodatkować aktywa bankowe (szacuje się, że to ok. 100 mln euro wpływu do budżetu rocznie). Propozycję wypłacania świadczeń na dzieci posłowie AWPL-ZChR złożyli już po raz drugi, pierwszej nie zaakceptował poprzedni rząd.

3. W Parlamencie Europejskim

3.1. PE: propozycja karty ubezpieczenia społecznego

By zapewnić lepszą ochronę socjalną w Unii Europejskiej, zaproponowano wprowadzenie Europejskiej Karty Ubezpieczenia Społecznego. Jest to pokłosie przyjętego przez Parlament Europejski, a przedstawionego przez portugalską europosłankę Marię João Rodrigues, raportu ws. europejskiego filaru spraw socjalnych. Dokument ten określa oczekiwania dotyczące zabezpieczenia podstawowych standardów socjalnych obywateli wspólnoty. Trwający od lat kryzys gospodarczy spowodował naruszenie zasad stanowiących o wspólnej polityce zatrudnienia i polityce społecznej. Stąd tak ważne jest ustalenie jednolitych standardów zabezpieczenia społecznego, obowiązujących we wszystkich krajach Unii. Chodzi o zapewnienie podstawowych praw pracownikom (np. do zasiłku dla bezrobotnych, ochronę w czasie urlopu macierzyńskiego) bez względu na formę zatrudnienia i umowy.

Kolejną, choć – jak ocenia część europosłów – dość kontrowersyjną propozycją jest ustanowienie, ale tylko dla krajów strefy euro, specjalnego funduszu, z którego można by korzystać w przypadku trudnej sytuacji na rynku pracy. Jak zwraca uwagę część posłów, docelowo taki fundusz adresowany wyłącznie do wybranych państw mógłby zastąpić dostępny dla wszystkich krajów Unii Europejskiej Fundusz Społeczny, co wiązałoby się z ryzykiem tworzenia Europy dwóch prędkości.

*dr Monika Bisek-Grąz
Naczelnik Wydziału Organizacji i Analiz
Oddział ZUS w Wałbrzychu*